

zvonko
maković

**zapisi
julija
knifera**

Zapisi Julija Knifera počinju komentarom, svojevrsnim uputama čitatelju. Međutim, vrlo brzo spoznajemo da se te prve rečenice odnose i na njegove slike. Tekst se približava slici, ali ne da je interpretira, već da je definira. Drugim riječima, umjetnik svoje minimalističko slikarstvo prevodi u minimalistički tekst — upravo u formulu. S jedne strane, dakle, imamo upute za čitanje (:razumijevanje) teksta, a s druge definicije slike. Shvatimo li doslovce značenje prve rečenice (*»Tekst mora biti neutralan i jasan, to jest jednostavan i direktan.«*), vrlo ćemo brzo uočiti kako padamo u klopku. Određenim elementima kao da se želi opovrgnuti taj jednostavan i direktan iskaz. Jedan od tih elemenata jest učestalo ponavljanje istih rečenica. Iz takva se ponavljanja javlja ritam, pravilan niz rečeničkih sklopova kojima se nastoji slijediti ritam slike. Znamo da je slika *meandar* u kojemu se uzastopno smjenjuju crne i bijele plohe, a tim smjenjivanjem ritmizira se isključivo plošna slikanog polja. Nema dakle prostornih pomaka buduća da nas crni i bijeli segmenti vode od lijevog do desnog ruba, od gornjeg do donjeg dijela površine slike. Riječ je, prema tome, o vrlo pravilnom ritmu koji učestalošću postaje monoton.

Analogno tome, Knifer nam i tekstom želi predočiti monotoniju, pa zaključujemo kako se i na tom planu približava svojem slikarstvu. Određeni segment teksta zatvorena je cjelina, smislaono logična i zaokružena. Ona nije ništa drugo nego verbalni ekvivalent pravilnog geometrijskog polja — dijela meandra. Čitamo li pažljivije, uočiti ćemo kako je u pojedinim slučajevima poznati rečenički sklop kazan sažetije, kako su unutar njega ponavljanja rjeđa. U slikanom meandru, opet, isto tako možemo naići na primjere u kojima su kraci meandra kraći ili tanji, kad se u ritmu nalaze sitne nepravilnosti, i tada će i meandar biti ubrzan, gust, a drugi put sporiji.

Ovim se zapisima, prema tome, želi verbalnim sredstvima postići ista situacija koju prepoznajemo i na slikama. Riječima se ne može doslovce prevesti slika iz jednostavnog razloga što su u pitanju dva jezika koja se ne daju supstituirati. Međutim, i u jednom i u drugom mogu se izazvati slična stanja: ploha je činjenica kao što je i rečenica samo

činjenica. A činjenica u jednom slučaju nije identična onoj u drugom.

Problem prirode jezika u Knifera postaje ključno mjesto. Kao što slikom-meandrom iskušava jezik slike, tako ovim zapisima ispituje mogućnosti verbalnog jezika. Upravo je po tome njegova djelatnost, u tako često spominjanim godinama 1959. i 1960, bila na stanovit način preuranjena. Tek će naredna generacija umjetnika, naime, radikalno okrenula problematiziranju medija, prišla lingvističkom nivou i s te pozicije učinila vrlo značajne rezultate.

Međutim, Kniferove dnevničke zapise mogli bismo također shvatiti i kao poetski tekst. Promatramo li ih u kontekstu literature apsurdna, tada pronalazimo nema'le sličnosti. Valja napomenuti da je autor upravo u ovom krugu pronalazio intelektualne afinitete, da je u likovima Becketta i Ionesca otkrivao radikalizirane postupke Sartreovih i Camusovih antijunaka.

Našavši se na brisanom prostoru, preostaje jedino apsurdno trajanje, egzistencija bez kompasa, bez opipljivog ili logički osmišljenog uporišta. Takva apsurdna situacija svakako da se najbolje može prepoznati u tekstu naslovljenom *»Molba Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti u Zagrebu«* gdje nas na samom početku Knifer uvlači u vrtložnu igru nemogućih (:apsurdnih) situacija kojima se daje egzistencijalna težina. Naoko banalno nizanje ovakvih ne-mogućnosti otkriva nam nevjerovatno složen svijet, svijet u kojemu ne postoji poredak, u kojemu je svaka vrijednost, sva ka činjenica relativizirana i obrnuta u besmisao, a koji je jedini pokretač toka vremena. Lice koje se obraća Akademiji nije *slikar* Julije Knifer, već Građanin koji osjeća sveopću zahvalnost, kojemu egzistencijalni problem predstavlja postojanje razlike između dana i noći, kojega sistem self-servicea uzbuđuje više nego nuklearna eksplozija, itd. itd. I to je ono što valja zapamtiti. Taj Građanin postaje tako rođakom onim likovima iz literature koji su svoj fiktivni život zamijenili apsurdnim trajanjem, trajanjem čiji se tok odvija isključivo unutar rečenica teksta, rečenica koje tvore jedan težak i nadasve monoton ritam — ritam meandra.